

Αντώνης Σανουδάκης-Σανούδος

Στρατηγικοί αντιπερισπασμοί των Βρετανών στην Κρήτη το 1943

ABSTRACT

STRATEGIC BRITISH DIVERSIONS ON CRETE IN 1943

In January 1943, Churchill and Roosevelt agreed upon a landing of the Allied forces in Sicily, in an operation codenamed "Operation Husky". In order to implement the operation and misdirect the Germans, the Allied forces organized Operation "Mincemeat", by throwing on a coast of fascist Spain the corpse of a British officer carrying documents reporting an alleged landing of the forces on Crete.

Meanwhile, three sabotages were conducted at Iraklion airports and the Allied landing successfully took place on the 10th of July 1943 in Sicily. Similarly, after the capitulation of Italy on the 8th of September 1943, Churchill orchestrated a new misdirection operation aiming to occupy and liberate the Dodecanese, with the scheme codenamed "Accolade". To that end, the English spread the word of coming landings in Ierapetra united with the Italians and the rebels of Captain Bantouvas, the mightiest leader of the resistance in Crete.

As a result, when the English strike in Rhodes on the 9th of September, Captain Bantouvas takes hold of the outpost of Simi Viannou, while on the 12th of the same month the English occupy the island of Kos and Captain Bantouvas with his men fights the great battle of Simi Viannou.

Tom J. Dunbabin congratulates Captain Bantouvas and promises new reinforcements but the English operation in the Dodecanese failed, and Crete had to suffer the brutal retaliation of Viannos and Ierapetra.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Κρήτη, Βιάνος, 1943, Γερμανοί, Ιταλοί, απόβαση, Σικελία, Δωδεκάνησα, Μπαντουβάς, Λη Φέρμορ, Karta, Dunbabin

Θέμα της εισήγησής μας είναι δύο στρατηγικές επιχειρήσεις των Βρετανών το 1943, με τόπο αντιπερισπασμού την Κρήτη. Ο πρώτος αντιπερισπασμός έγινε στις 10 Ιουλίου, με αντικειμενικό σκοπό την απόβαση στη Σικελία. Ως προς τον δεύτερο, θα επιδιώξουμε να αποδείξουμε αν έχει σχέση ή όχι με τις ταυτόχρονες επιχειρήσεις στα Δωδεκάνησα, στηριζόμενοι σε νέα βρετανικά δεδομένα.

Τα στοιχεία του αντιπερισπασμού για την απόβαση στη Σικελία είναι αρκούντως γνωστά, γι' αυτό και θα είμεθα σύντομοι ως προς το σκέλος αυτό.

Ως γνωστόν, οι Σύμμαχοι, την άνοιξη του 1943, εσκέπτοντο τη δημιουργία ενός Δυτικού Μετώπου, μια και ως τότε ο πόλεμος διεξήγετο στο Ανατολικό. Έτσι, μεταξύ Τσόρτσιλ και

Ρούσβελτ, στις 22 Ιανουαρίου, συμφωνήθηκε η «επιχείρηση Husky» (Operation Husky), για απόβαση στη Σικελία (Macintyre 2012, 52).¹

Στο Λονδίνο, κατόπιν τούτου, σχεδιάστηκε από τον συνταγματάρχη Τζον Χ. Μπίβαν ο περίτεχνος αντιπερισπασμός Mincemeat (Κιμάς), ώστε να πεισθεί ο Άξονας ότι οι Σύμμαχοι θα επιτεθούν στην Ελλάδα, ιδίως στην Κρήτη, ενώ αντιθέτως θα επιχειρούσαν απόβαση στη Σικελία.

Μεταμφίεσαν, λοιπόν, το πτώμα του Γκλεντντ Μάικλ, ενός Ουαλλού 34 ετών, ορφανού, ανύπαντρου, που είχε αυτοκτονήσει με ποντικοφάρμακο, σε Άγγλο αξιωματικό που μετέφερε παραπλανητικά έγγραφα και το εγκατέλειψαν στην Ουέλβα της Ισπανίας. Οι Ισπανοί φασίστες βρήκαν το πτώμα, και μόλις ανακάλυψαν τα έγγραφα που μετέφερε τα παρέδωσαν στους Γερμανούς. Η παραπλάνηση ανέφερε ότι ως στόχος των Συμμάχων είχε επιλεγεί η Κρήτη και η Πελοπόννησος (Macintyre 2012, 259).² Ταυτοχρόνως, διεσπείροντο φήμες σε ουδέτερες χώρες (Macintyre 2012, 256) για διπλούς πράκτορες και Έλληνες αντάρτες (Macintyre 2012, 259).

Τέσσερις εβδομάδες πριν από την απόβαση στη Σικελία, κατά τον Antony Beevor, διεξήχθη επιδρομή «εναντίον γερμανικών αεροδρομίων στην Κρήτη» (Beevor 1999, 319). Επιπροσθέτως, από Βρετανούς σαμποτέρ έγιναν στόχοι τα αεροδρόμια Ηρακλείου, Καστελίου και Τυμπακίου (Beevor 1999, 319-320), ενώ ο Λη Φέρμορ επεχείρησε σαμποτάζ στο λιμάνι του Ηρακλείου (Beevor 1999, 320 και Λη Φέρμορ 2016, 223).

Κατόπιν τούτων, οι Βρετανοί πληροφορήθηκαν μετακινήσεις γερμανικών τεθωρακισμένων στη Θεσσαλονίκη (Εθνικά Αρχεία Μ. Βρετανίας, DM 223/553) και την Τρίπολη (Εθνικά Αρχεία Μ. Βρετανίας, CAB 154/67, 64 και Macintyre 2012, 30).

Επίσης, ότι γερμανικές торπιλάκατοι μεταφέρθηκαν από τη Σικελία στο Αιγαίο, παράκτιες πυροβολαρχίες εγκατεστάθηκαν στην Ελλάδα, ενώ πέραν της μίας μεραρχίας που ήταν ήδη στην Ελλάδα μεταφέρθηκαν άλλες επτά (Macintyre 2012, 378-79).

Από το σχέδιο αυτό παραπλανήθηκαν ως και οι Ιταλοί (Deakin 1962, 368).

Ο Χίτλερ, λοιπόν, πίστεψε το σχέδιο (Deakin 1962, 381), έκανε αυτό που ήθελε πάντα να κάνει, το οποίο ήθελαν και οι Σύμμαχοι να κάνει (Macintyre 2012, 406), με αποτέλεσμα ο αντιπερισπασμός με την εμπλοκή της Κρήτης και η επιχείρηση Mincemeat να θεωρείται το θεαματικότερο επεισόδιο παραπλάνησης (Howard 1990, 89), που είχε ως αποτέλεσμα την επιτυχή απόβαση των Συμμάχων στη Σικελία.

Ταυτοχρόνως με τα σχέδια της Σικελίας, ο Τσόρτσιλ επεδίωκε την κατάληψη των ιταλοκρατούμενων Δωδεκανήσων (Αντωνάκης 2011), για να εξασφαλίσει «τη συντομότερη θαλάσσια οδό προς τη Ρωσία» (Αραμπατζής 2010, 45 και Μανέτας 1995).

Στις 27 Ιανουαρίου 1943 το Βρετανικό Επιτελείο είχε καταστρώσει το σχέδιο «Accolate» (Απονομή τιμής) για την κατάληψή τους.

¹ Κατά τον Τσόρτσιλ, το Δυτικό Μέτωπο αποτελούσε «το μαλακό υπογάστριο του Άξονα».

² «Η βρετανική 12η Στρατιά (που δεν υπήρχε) θα εισέβαλε στα Βαλκάνια το καλοκαίρι του 1943, ξεκινώντας από την Κρήτη και την Πελοπόννησο».

Εικ. 1. Καπετάν Μανώλης Μπαντουβάς, Αρχηγός της Αντίστασης Κρήτης.

Η ευκαιρία δόθηκε, όταν με την ανατροπή του Μουσολίνι στις 25 Ιουλίου, ο στρατηγός Carlo Vecchiarelli υπέγραψε την παράδοση 233.000 Ιταλών στον Γερμανό στρατηγό Huber Lanz, όμως δεν υπάκουσαν οι Ιταλοί της Ρόδου, Σάμου, Λέρου και οι μεραρχίες Pinerolo της Θεσσαλίας και Asqui Κεφαλλονιάς.

Στις 8 Σεπτεμβρίου, ο στρατηγός Castellani υπέγραψε την παράδοση της Ιταλίας στη Γερμανία. Την ίδια μέρα, «η ιταλική φρουρά του Καστελόριζου παραδόθηκε σε ένα βρετανικό στρατιωτικό απόσπασμα» (Δέτσης 2011, 4).

Την επομένη, 9 Σεπτεμβρίου, παρά την αντίδραση των Αμερικανών, ο Τσόρτσιλ

έστειλε μήνυμα στον στρατηγό Ουίλσον για «άμεση ανάληψη επιθετικών πρωτοβουλιών στην περιοχή του Αιγαίου» (Αραμπατζής 2010, 46).

Ο Ουίλσον προσπάθησε να πείσει τον Ιταλό ναύαρχο της Ρόδου Campioni να χτυπήσει με τους άνδρες του τους Γερμανούς, στέλνοντας τον ταγματάρχη Τζέλικο, επικεφαλής ομάδος, στη Ρόδο (Αραμπατζής 2010, 46).³ Ο Campioni αρνήθηκε και οι Γερμανοί κατέλαβαν το νησί με την επιχείρηση «Ρόδος» (Αραμπατζής 2010, 47).

Παρά την αποτυχία τους, τη νύχτα της 12ης Σεπτεμβρίου, οι Βρετανοί βομβάρδισαν τα αεροδρόμια στην Κω. Ταυτοχρόνως, ο Τζέλικο και ο συνταγματάρχης Κένυον έφθασαν από το Καστελόριζο στην Κω, ενώ με τρία Dakota οι 120 άνδρες του 1ου Λόχου του 11ου Τάγματος του Βρετανικού Συντάγματος Μέσης Ανατολής μεταφέρθηκαν στην Κω, επιχείρηση οργανωμένη από τον Τζέλικο «από τις 10 του ίδιου μήνα» (Αραμπατζής 2010, 46).

Μέσα σε μια βδομάδα, «μικρές βρετανικές δυνάμεις είχαν αποβιβαστεί στα νησιά Κω, Λέρο, Λειψούς, Πάτμο, Φούρνους και Ικαρία» (Αντωνάκης 2011), καθώς και 200 Έλληνες καταδρομείς του Ιερού Λόχου, με τον συνταγματάρχη Χριστόδουλο Τσιγάντε.

Στις 2/3 Οκτωβρίου, ο Διοικητής «Φρουρίου Κρήτης», όμως, κατέλαβε την Κω, με αποβατικές δυνάμεις και αλεξιπτωτιστές και ανάγκασε τους Βρετανούς (1500) και Ιταλούς (3000) να παραδοθούν.

³ «για να παραδώσει στον ναύαρχο ιδιόχειρη επιστολή του στρατηγού για το θέμα».

Εικ. 2. Πάτρικ Λη Φέρμορ (δεξιά) και Γεώργιος Δουνδουλάκης.

Εν συνεχεία, οι Γερμανοί επετέθηκαν στη Λέρο, στις 12 Νοεμβρίου, απ' όπου οι Βρετανοί ζήτησαν από το Κάιρο να αποχωρήσουν (Αραμπατζής 2010, 59), στις 17/18 Νοεμβρίου.

Τυπικά, με την απόβαση των Γερμανών «στη Σάμο, στις 21 Νοεμβρίου, έπεφτε η αυλαία σ' αυτό το θέατρο των συγκρούσεων» (Αραμπατζής 2010, 59).

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν τα γεγονότα στην Κρήτη του Σεπτεμβρίου 1943 έχουν σχέση με τις αγγλικές επιχειρήσεις το ίδιο διάστημα στα Δωδεκάνησα.

Κατά τον Άγγλο ιστορικό Antony Beevor μετά την απόβαση στη Σικελία, υπήρχαν νέες πληροφορίες για βρετανικές αποβάσεις στην Ιεράπετρα (Beevor 1999, 323), που ήταν

διάχυτες στους αντιστασιακούς της Κρήτης, ιδίως στον καπετάν Μπαντουβά, τον πιο σημαντικό και ισχυρό Αρχηγό του νησιού (Σανουδάκης – Μπαντουβάς 1979, 293).

Λέγεται ότι, ήδη από τις 2 Αυγούστου, ο Τσόρτσιλ είπε στον στρατηγό Ismay ότι «πρέπει να βοηθήσουμε τους Ιταλούς από νωρίς, έχοντας και την υποστήριξη των πληθυσμών» (Churchill 1949, 168) του Αιγαίου.

Κατά τον Μπαντουβά, το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου, στο λημέρι στις Λασιθιώτικες Μαδάρες, σε σύσκεψη με Εγγλέζους αξιωματικούς της κατασκοπείας, συζήτησαν το θέμα των αποβάσεων, «όπου κατά τους Εγγλέζους θα γινόταν από τη Γεράπετρο» (Σανουδάκης-Μπαντουβάς 1979, 312) – απόψεις με τις οποίες συμφωνεί και ο Beevor.

Σε πρόσφατες δε αποκαλύψεις, στην αναφορά 6 του Λη Φέρμορ στις 21 Σεπτεμβρίου 1943, ενημερώνει το Στρατηγείο ότι και ο Ιταλός Ταβάνα, της κατασκοπείας, «περίμενε την [συμμαχική] εισβολή από στιγμή σε στιγμή» (Λη Φέρμορ 2016, 234).

Στα πλαίσια, λοιπόν, των βρετανικών πληροφοριών για αποβάσεις, στις 20 Αυγούστου οι Βρετανοί εξοπλίζουν με σύγχρονα όπλα τους αντάρτες του Μπαντουβά, ενημερώνοντάς τον «να έχει επιπροσθέτως άνδρες σε ετοιμότητα για οποιαδήποτε ενέργεια θα μπορούσε να κληθεί» (Χιουζ 1991, 68).

Πάλι κατά τον Χιουζ, ο Λη Φέρμορ σε ολονύχτια συνάντηση, στις 8 Σεπτεμβρίου, με τον Ιταλό Διοικητή Λασιθίου Κάρτα, «συζητήθηκε ο στρατηγός Κάρτα να πιέζει τους συμμάχους να επέμβουν» (Χιουζ 1991, 69).

Ο Λη Φέρμορ, ενημερώνοντας το ΣΜΑ γράφει ότι υπέδειξε στους Ιταλούς να επιτεθούν στους Γερμανούς, μετά από «σαφείς διαταγές σας» (Λη Φέρμορ 2016, 233), δηλαδή μετά από διαταγές του Στρατηγείου Μέσης Ανατολής. Συνεχίζει, μάλιστα, αποκαλυπτικά, γράφοντας ότι «σύμφωνα με τις ίδιες διαταγές, τους είχα αφήσει να ελπίζουν σε κάποιου είδους βοήθεια από τους Συμμάχους σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης».

Το ίδιο είχε πει και στον καπετάν Μπαντουβά, πηγαίνοντας ο Λη Φέρμορ προς συνάντηση με τον Κάρτα, δηλαδή να χτυπήσει τους Γερμανούς: «Εάν έρθουν οι Γερμανοί να επικοινωνήσουν με τους Ιταλούς, να τους χτυπήσω» (Σανουδάκης – Μπαντουβάς 1979, 318).

Γίνεται, λοιπόν, σαφής λόγος από τους Βρετανούς για κοινή δράση Βρετανών, Ιταλών και ανταρτών στην Κρήτη.

Ο καπετάν Μπαντουβάς είχε συγκρουσθεί με τους Άγγλους, γιατί δεν πίστευε στην ειλικρίνειά τους, ούτε υπάκουε σ' αυτούς και είχε διακόψει τις επαφές μαζί τους, από το καλοκαίρι του 1942 στον Ψηλορείτη καταφεύγοντας στις Λασιθιώτικες Μαδάρες. Τώρα, όμως, δέχεται να χτυπήσει τους Γερμανούς, στα πλαίσια της τριπλής συνεργασίας.

Εξυπακούεται, βέβαια, ότι ούτε ο ίδιος ούτε και οι Ιταλοί γνώριζαν τα ταυτοχρόνως διαδραματιζόμενα γεγονότα, δηλαδή τις βρετανικές επιχειρήσεις στα Δωδεκάνησα, αφού αυτό δεν αναφέρεται σε καμιά πηγή.

Στις 8 Σεπτεμβρίου, λοιπόν, έχει ειπωθεί στον Μπαντουβά, καθώς και στους Ιταλούς, να χτυπήσουν τους Γερμανούς, μετά από «σαφείς διαταγές» του Στρατηγείου, αλλά και κατά την αρ. 6 Αναφορά του Λη Φέρμορ.

Έτσι, την επομένη, 9 Σεπτεμβρίου, ο Μπαντουβάς εξουδετερώνει το φυλάκιο της Σύμης, ημέρα επέμβασης των Άγγλων στη Ρόδο, και στις 12, ημέρα βρετανικής επέμβασης στην Κω, διεξάγει τη μεγάλη μάχη της Σύμης Βιάνου, στην οποία, κατά τον Χιουζ, «οι γερμανικές απώλειες ήταν 113 νεκροί, 71 τραυματίες και δεκατρείς αιχμάλωτοι» (Χιουζ 1991, 70).

Την επομένη, 13-9-1943, ο Dunbabin, υπεύθυνος πράκτορας για την Κρήτη, άρτι αφιχθείς στο νησί στις 7 Σεπτεμβρίου, έστειλε την παρακάτω επιστολή στον Μπαντουβά, για τη μάχη Σύμης, η οποία διασώζεται στο «Αρχείο του Βουνού», στο Μουσείο Αντίστασης Μπαντουβά, στο Ηράκλειο:

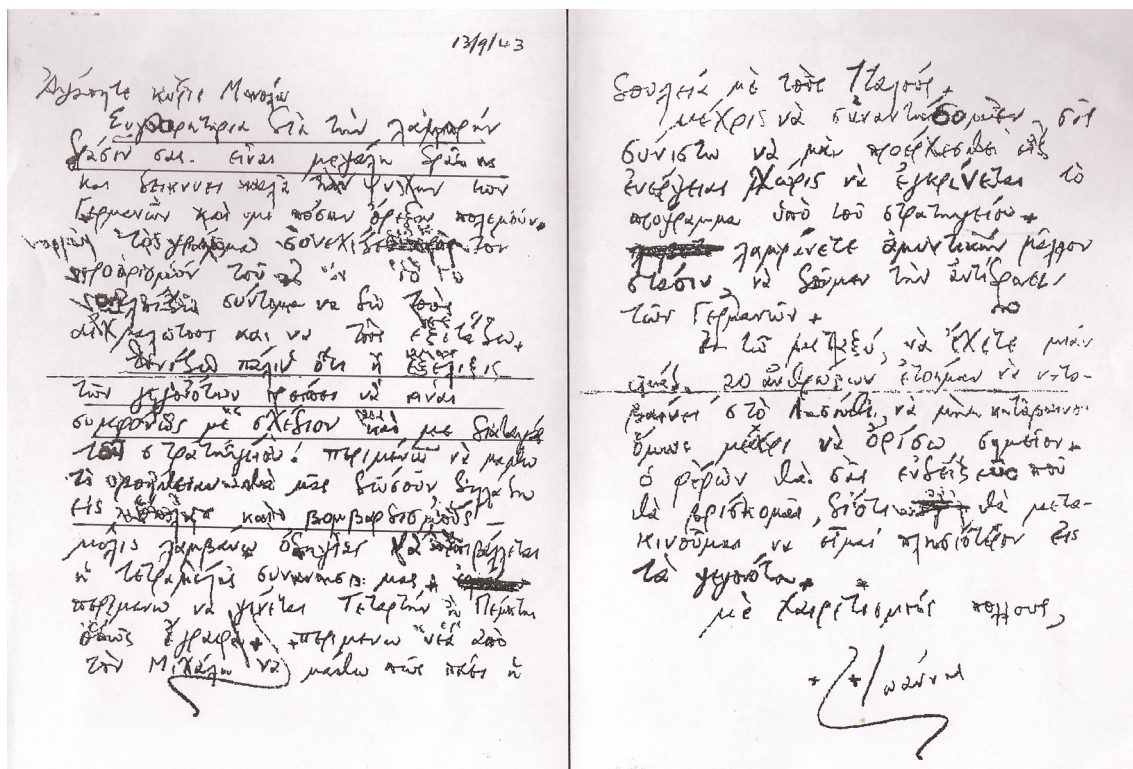
Αγαπητέ Μανώλη,

Συγχαρητήρια διά την λαμπρήν δράσιν σας. Είναι μεγάλη δράσις και δεικνύει καλά την ψυχήν των Γερμανών και με πόσσην όρεξιν πολεμούν. Το γράμμα συνεχίζει τον προορισμόν του. Ελπίζω σύντομα να δω τους αιχμαλώτους.

Τονίζω πάλιν ότι η εξέλιξις των γεγονότων πρέπει να είναι συμφώνως με σχέδιον και με διαταγάς του στρατηγείου.

Περιμένω να μάθω τι βοήθεια θα μας δώσουν, δηλαδή εις όπλα και βομβαρδισμούς. Μόλις λαμβάνω οδηγίας θα επιβάλλεται η τετραμελής συνάντησίς μας.

Περιμένω νέα από τον Μιχάλην να μάθω πώς πάει η δουλειά με τους Ιταλούς.

Εικ. 3. Χειρόγραφη επιστολή Dunbabin.

Μέχρι να συναντήσομεν, σας συνιστώ να μην προσέρχεσθε εις ενεργείας χωρίς να εγκρίνεται το πρόγραμμα υπό του στρατηγείου. Λαμβάνετε αμυντικήν μάλλον στάσιν, να δούμε την αντίδρασιν των Γερμανών.

Εν τω μεταξύ να έχετε μιαν ομάδα 20 ανθρώπων ετοιμή να κατεβαίνει στο Λασίθι, να μην κατεβαίνει όμως μέχρι να ορίσω σημείον. Ο φέρων θα σας ενδείξει πού θα βρίσκομαι, διότι θα μετακινούμαι, να είμαι πλησιέστερον εις τα γεγονότα.

Με χαιρετισμούς πολλούς

Ιωάννης

Στην παραπάνω επιστολή του, συγχαίρει τον Μπαντουβά «διά την λαμπράν ... και μεγάλην δράσιν σας», τονίζοντας ότι η εξέλιξη των γεγονότων πρέπει να είναι σύμφωνη με το «σχέδιον και με τας διαταγάς στρατηγείου». Δηλαδή, με τις «διαταγές» του ΣΜΑ που κάνει λόγο στην Αναφορά του και ο Λη Φέρμορ.

Αν, λοιπόν, ο Μπαντουβάς είχε αυτοβούλως δράσει, ο Dunbabin θα εξεδήλωνε τη διαφωνία του ή θα διαμαρτυρόταν.

Αντιθέτως, κάνει λόγο ότι περιμένει «τι βοήθεια θα μας δώσουν εις όπλα και βομβαρδισμούς» από το Στρατηγείο. Επαναλαμβάνει δηλαδή, όσα λέει και ο Λη Φέρμορ για τους Ιταλούς, ότι με διαταγές των Συμμάχων «τους είχα αφήσει να ελπίζουν σε κάποιου είδους βοήθεια από τους Συμμάχους σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης». Το ίδιο βεβαιώνει και ο αγγλόφιλος Μιχ.

Εικ. 4. Καπετάν Μανώλης Μπαντουβάς.
Σχέδιο του Πάτρικ Λη Φέρμορ.

Ακουμιανάκης των μυστικών υπηρεσιών (ΕΟΔΠ), ότι οι Έλληνες και ο Λη Φέρμορ πήραν εντολή «να υποδείξομεν στόχους βομβαρδισμών» (Ταχατάκη – Καλογεράκης 2010, 80).

Στην επιστολή του ο Dunbabin προτρέπει, επιπλέον, τον Μπαντουβά να κατέβει με είκοσι αντάρτες στο Λασίθι, αφού υπήρχαν επαφές, να παραλάβει ο Μπαντουβάς όπλα από τους Ιταλούς (Χιουζ 1991, 68).

Τα γεγονότα, όμως, αλλάζουν άρδην για τους Άγγλους και οι απόψεις τους.

Στις 16 Σεπτεμβρίου, ο Κάρτα «εγκαταλείπει το Στρατηγείο του στη Νεάπολη» (Χιουζ 1991, 172), φυγαδεύεται στη Μέση Ανατολή και οι Ιταλοί του Λασιθίου, ακέφαλοι πλέον, παραδόθηκαν στους Γερμανούς.

Μετά την έκβαση αυτή, ο Dunbabin ενημερώνει τον Μπαντουβά ότι: «δε μπορούμε να στείλουμε άλλες δυνάμεις εδώ» (Σανουδάκης – Μπαντουβάς 1979, 328), όπως ίσως εκεί, δηλαδή στα Δωδεκάνησα, προσθέτοντας ότι «ο σκοπός μας επέτυχε», θα λέγαμε, μέχρι τις μέρες αυτές, στα Δωδεκάνησα.

Ήδη από τις 14 του Σεπτέμβρη είχαν αρχίσει τα σκληρά γερμανικά αντίποινα στη Βιάνο και Ιεράπετρα και ο Dunbabin πλέον αποκαλύπτει στον Μπαντουβά ότι η απόβαση που διέδιδαν έγινε στην Ιταλία.

Το ίδιο ωμά γράφει ο Λη Φέρμορ στην Αναφορά του, στις 21 Σεπτεμβρίου προς το ΣΜΑ, ότι μετά την απόβαση στη Σικελία οι επιχειρήσεις «στην Κρήτη δεν βρίσκονταν πια σε άμεση προτεραιότητα» (Λη Φέρμορ 2016, 234). Αν δεν ήταν, όμως, η Κρήτη μετά την απόβαση στη Σικελία σε προτεραιότητα, γιατί ο Λη Φέρμορ υπέδειξε στους Ιταλούς και στον Μπαντουβά να επιτεθούν στους Γερμανούς και, όπως λέει, «με σαφείς διαταγές του Στρατηγείου είχα αφήσει να ελπίζουν σε κάποιου είδους βοήθεια από τους Συμμάχους», ο δε Dunbabin υποσχόταν με την επιστολή του «όπλα» και «βομβαρδισμούς»;

Εξωθούσε, δηλαδή, με διαταγές το ΣΜΑ να επιτεθούν στους Γερμανούς. Άρα, εκ των ταυτόχρονων γεγονότων στα Δωδεκάνησα, που ήταν εντολή του Τσόρτσιλ, συνάγεται ότι επρόκειτο για αντιπερισπασμό.

Ο Χιουζ αναφέρει σχετικά ότι: «Η Κρήτη χρησιμοποιήθηκε σαν μια εχθρική βάση κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων στα Δωδεκάνησα» (Χιουζ 1991, 7).

Επιπροσθέτως, ο Λη Φέρμορ στην Αναφορά του γράφει στο Στρατηγείο ότι «ένιωθα πάρα πολύ δυσανεσθημένος που τους είχα ξεγελάσει» (Λη Φέρμορ 2016, 234) [τους Ιταλούς] για τη δήθεν απόβαση και την προτροπή να επιτεθούν στους Γερμανούς, χωρίς να κάνει λόγο και για τους αντάρτες που τους είχε ξεγελάσει ως αντιπερισπασμό για τα Δωδεκάνησα.

Αυτό συνέβη, εξαιτίας των αντιποίνων και του κινδύνου να δημιουργηθούν εξ αυτών αντιβρετανικά αισθήματα στους Κρητικούς.

Γιατί η βρετανική πολιτική και στην Ελλάδα ήταν διπλή: «από το ένα μέρος ταχύτερη δυνατή επίτευξη της ήττας των δυνάμεων του Άξονα και από την άλλη επεδίωκαν παρεμπόδιση της επικράτησης κομμουνιστικών ή φιλοκομμουνιστικών καθεστώτων στις ευρωπαϊκές χώρες μετά τον πόλεμο».⁴

Σύμφωνα, λοιπόν, με τη διπλή αυτή αγγλική πολιτική συνάγεται ότι η Κρήτη και η Αντίστασή της χρησιμοποιήθηκαν ως βρετανικός αντιπερισπασμός για τη Σικελία, καθώς και τα Δωδεκάνησα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ζαχαρίας Δ. Αντωνάκης, «Η συμμαχική απόβαση στην Ευρώπη του Χίτλερ και οι επιχειρήσεις στα Δωδεκάνησα», εφ. *ΡΕΘΕΜΝΟΣ*, 2-4-2011.

Γεώργιος Δ. Αραμπατζής, (2007), «Κατακόρυφη υπερκέρωση: Η τρίτη διάσταση του πολέμου», *Οι σημαντικότερες αεροπορικές και αεροκίνητες επιχειρήσεις του 20ού αιώνα*, Apopsis, Αθήνα.

Γεώργιος Δ. Αραμπατζής (2010), «Οι αεροπορικές επιχειρήσεις στο Αιγαίο», Οκτώβριος-Νοέμβριος 1943, *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Αθήνα.

Antony Beevor (1999), *ΚΡΗΤΗ, η Μάχη και η Αντίσταση*, μτφρ. Γεώργιος Καλλίνης, Β.Δ.Β. Ηρακλείου, Ηράκλειο.

Winston S. Churchill (1949), *Closing the Ring* (vol.4), Cassel.

F. W. Deakin (1962), *The Brutal Friendship: Mussolini, Hitler and the Fall of Italian Fascism*, London.

Λευτέρης Δέσης, «Η Μάχη της Κω», http://greeksurnames.blogspot.gr/2011/10/blog-post_7165.html (ανακτήθηκε 10-8-2016).

Εθνικά Αρχεία Μ. Βρετανίας TNACAB 154/67.

Εθνικά Αρχεία Μ. Βρετανίας 31-5-1943 TNADM 223/353.

Michael Howard (1990), *British Intelligence in the Second World War*, Volume 5, Strategic Deception, London.

Γιώργος Καλογεράκης, «Εκδήλωση μνήμης – Ομάδες Μπαντουβάδων», εφ. *Πατρίς Ηρακλείου*, 21/9/2008, «Αρχείον του βουνού», Μουσείον καπετάν Μπαντουβά, Ηράκλειο.

Πάτρικ Λη Φέρμορ (2016), *Η απαγωγή του Στρατηγού Κράιπε*, μτφρ. Μυρσίνη Γκανά, Μεταίχμιο, Αθήνα.

Ben Macintyre (2012), *Επιχείρηση Κιμάς*, μτφρ. Φώτης Σκουλαρίκης, Κλειδάριθμος, Αθήνα.

Ιωάννης Μανέτας (1995), *Ιερός Λόχος, 1942-1945*, Λογοθέτης, Αθήνα.

Αντώνης Κ. Σανουδάκης (1979), *Καπετάν Μπαντουβά απομνημονεύματα*, Κνωσός, Αθήνα.

Αντώνης Κ. Σανουδάκης (2014), *Καπετάν Μιχ. Σαμαρίτη, Τα Ματωμένα χρόνια*, Ταξιδευτής, Αθήνα.

Ειρήνη Ταχατάκη – Γεώργιος Καλογεράκης (2010), *Νύχτα Πήχτρα, Απομνημονεύματα Μιχάλη Ακουμιανάκη*, Ηράκλειο.

⁴ Περ. *Αεροπορική Επιθεώρηση*, 33.

- Βασίλης Φίλιας (2013), «III. Οι δύο όψεις της αγγλικής πολιτικής στην κατεχόμενη Ελλάδα», *Αεροπορική Επιθεώρηση*, τ. 97, Απρίλιος, έκδοση Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας.
- Τζακ Σμιθ Χιουζ (1991), *Απόρρητη αναφορά της δράσεως της SOE στην Κρήτη, 1941-45*, μτφρ. Ελευθ. Παπαγιαννάκης, Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα.